

Archeo-rapport 392: Boringen op het Martelarenplein te Leuven



**Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont
Maarten Smeets
Peter Janssens (BP2)**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Archeo-rapport 392: Boringen op het Martelarenplein te Leuven

**Vanessa Vander Ginst
Maarten Smeets
Laurane Dupont
Peter Janssens (BP2)**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**



Colofon

Archeo-rapport 392
Boringen op het Martelarenplein te Leuven

Opdrachtgever:	Eurostation nv
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst Maarten Smeets Laurane Dupont Peter Janssens (BP2)
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2016/12.825/50

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2016, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Site	Leuven - Martelarenplein
Locatie	Provincie Vlaams-Brabant, Leuven, Martelarenplein
Lambert 72- coördinaten	Bounding box: punt 1: x= 174361, y= 174551 punt 2: x= 174415, y= 174617
Oppervlakte projectgebied	2250 m2
Kadastergegevens	Leuven, Afd. 1, Sectie H, percelen 36/8T, 36/10A2 & 36/10Y
Opdrachtgever	Eurostation nv Rue Brogniezstraat 54 1070 Brussel
Termijn veldwerk	12 en 13 september 2016

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1	Inleiding	p. 3
1.1	Algemeen	p. 3
1.2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3	Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p.3
Hoofdstuk 2	Bureauonderzoek	p. 7
2.1	Geomorfologische en bodemkundige opbouw	p. 7
2.2	Historische schets van Leuven	p. 8
2.2.1	De ijzertijd en Romeinse periode	p. 9
2.2.2	De vroege en volle middeleeuwen	p. 10
2.2.3	De late middeleeuwen en nieuwe tijd	p. 13
2.3	Het Martelarenplein en haar omgeving	p. 14
2.3.1	Cartografische bronnen	p. 16
2.3.2	De Centrale Archeologische Inventaris (CAI)	p. 25
Hoofdstuk 3	Werkmethode en analyse	p. 29
Hoofdstuk 4	Synthese	p. 41
4.1	Interpretatie en datering	p. 41
4.2	Beantwoording onderzoeksvragen	p. 41
Hoofdstuk 5	Besluit	p. 43
Bibliografie		p. 45

Hoofdstuk 1 Inleiding

Vanessa Vander Ginst

1.1 Algemeen

In het kader van de geplande ondergrondse fietsenparking op het Martelarenplein te Leuven werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch booronderzoek geadviseerd aangezien het terrein volgens historische kaarten ter hoogte van de tweede stadsomwalling ligt. De mechanische boringen werden uitgevoerd door bedrijf BP2, in samenwerking met Studiebureau Archeologie bvba op 12 en 13 september 2016.

1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het projectgebied ligt in de zuidoosthoek van het Martelarenplein tussen de Bondgenotenlaan en het station en is kadastraal gekend als Leuven, afd. 1, Sectie H, percelen 36/8T, 36/10A2 & 36/10Y (fig. 1.1 en 1.2). Geo-archeologisch gezien is het projectgebied gesitueerd in de archeoregio van de zandleemstreek (fig. 1.3).

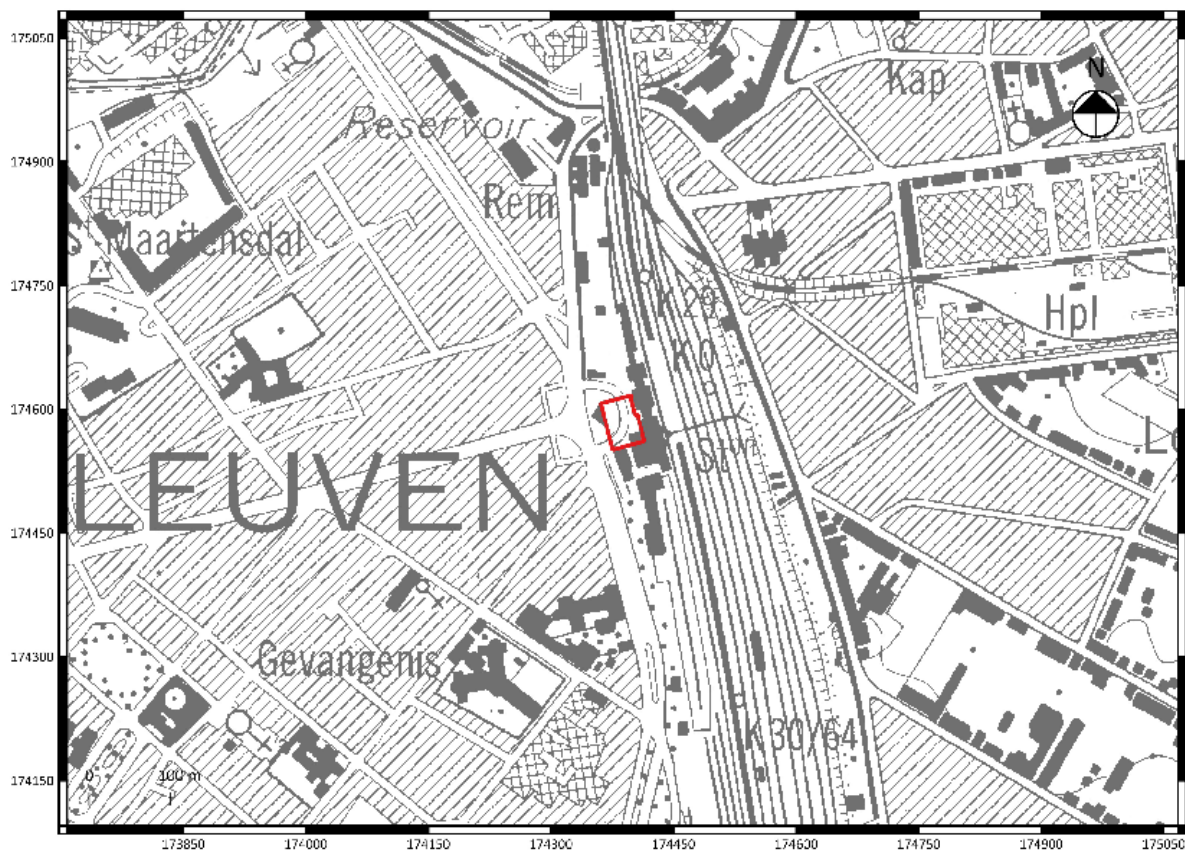


Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

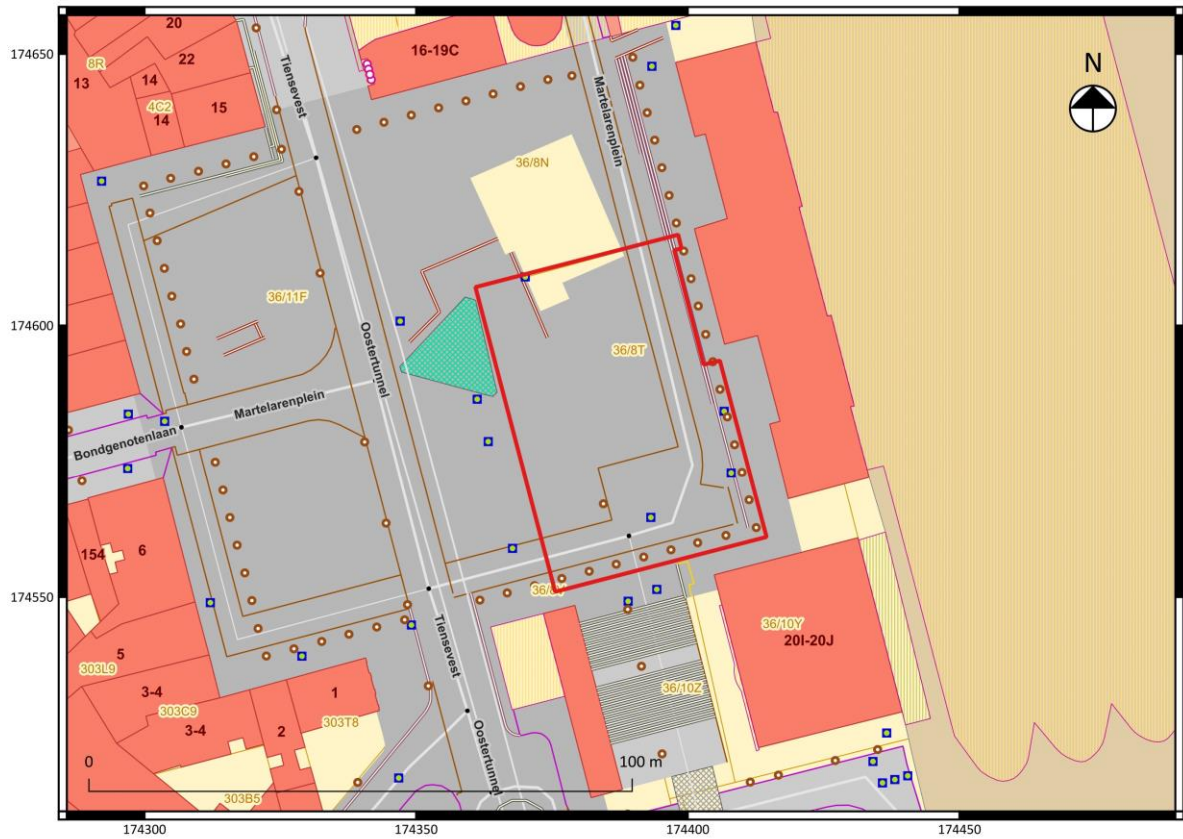


Fig. 1.2: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

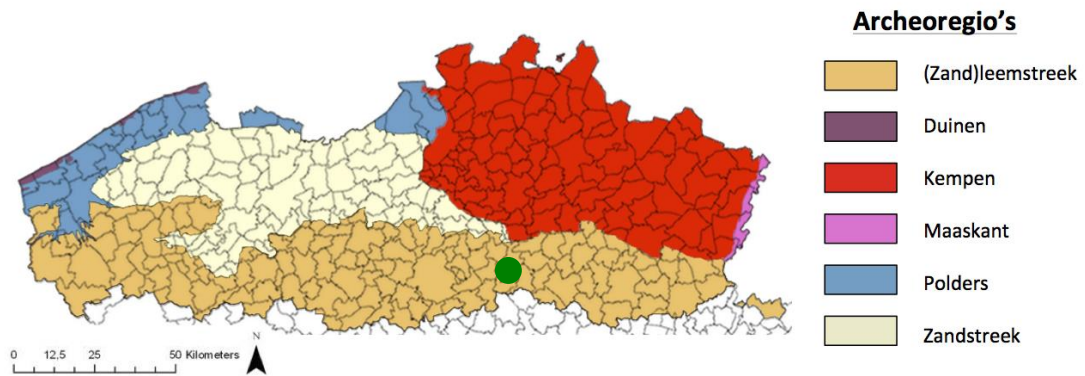


Fig. 1.3: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

In het kader van de geplande ondergrondse fietsenstalling op het Martelarenplein werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch booronderzoek geadviseerd om de precieze locatie van de stadsomwalling te bepalen en de bewaringstoestand, gelaagdheid en de diepte van de stadsgracht na te gaan.

Hierbij moeten minimaal de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?
- Hoe was de oude perceelsindeling en situering van de stadsomwalling?
- Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein?
- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
- Is er van archeologisch onderzoek of waarneming op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er sporen van de stadsomwalling en de stadsgracht op deze locatie aanwezig?
- Welke archeologische lagen, loopniveaus, vullingslagen kunnen onderscheiden worden?
- Welk archeologisch materiaal bevindt zich in deze lagen?
- Wat is de diepte en omvang van de stadsgracht en eventuele andere structuren?
- Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor eventueel archeologisch onderzoek bij de aanleg van de parkeergarage?

Hoofdstuk 2 Bureauonderzoek

Laurane Dupont en Vanessa Vander Ginst

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online onderzocht via www.dov.vlaanderen.be. Van het tot nog toe uitgevoerde historisch onderzoek is een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties. Het historisch kaartmateriaal is georefereneerd geraadpleegd via het geoportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed en via www.Cartesius.be. Het belangrijkste beschikbare historische kaartmateriaal werd geraadpleegd om de geschiedenis van het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen zo goed mogelijk na te gaan.

2.1 Geomorfologische en bodemkundige opbouw

Volgens de gegevens van de bodemkaart ligt het projectgebied in een bebouwde zone en is bijgevolg niet gekarteerd. Ten zuidoosten van het projectgebied komen Lcc(0)-gronden voor (fig. 2.1). Dit zijn zwak gleyige zandleemgronden met een sterk gevlekte textuur B-horizont en een dikke A-horizont². Volgens de gegevens van de tertiairgeologische kaart bevindt zich onder het projectgebied de formatie van Brussel (fig. 2.2). Dit betreft een formatie uit het midden-Eoceen (49-41,2 miljoen jaar geleden), gekenmerkt door bleekgrijze, fijne zand, kalkhoudend, soms fossielhoudend en kiezel- en kalkzandsteenbanken. Volgens de gegevens van de quartairgeologische kaart komen onder het projectgebied mogelijk eolische afzettingen voor (fig. 2.3).

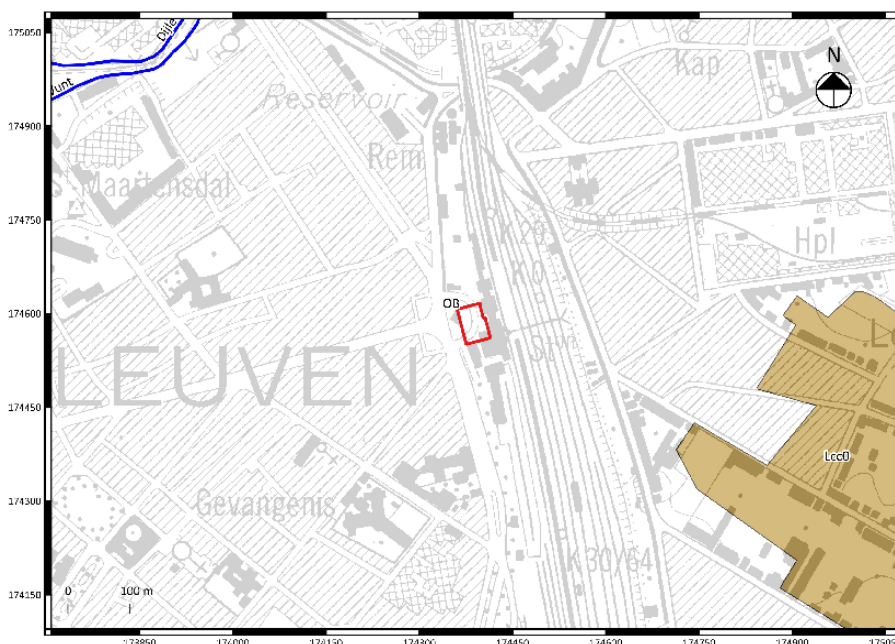


Fig. 2.1: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied.

² Baeyens 1959: 34.

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

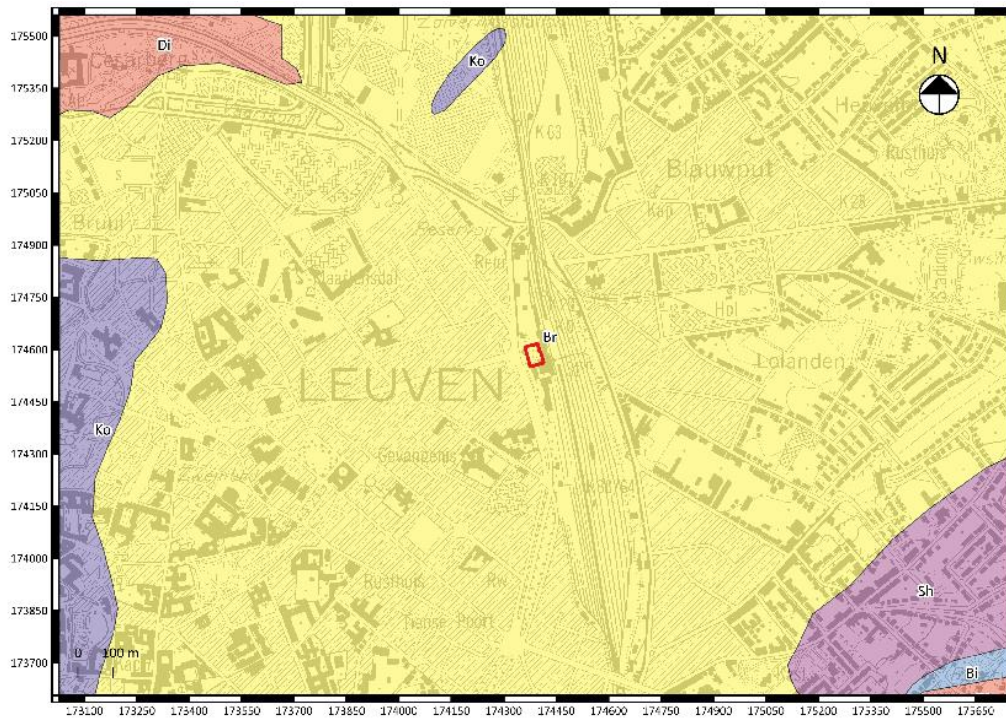


Fig. 2.2: Tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied.

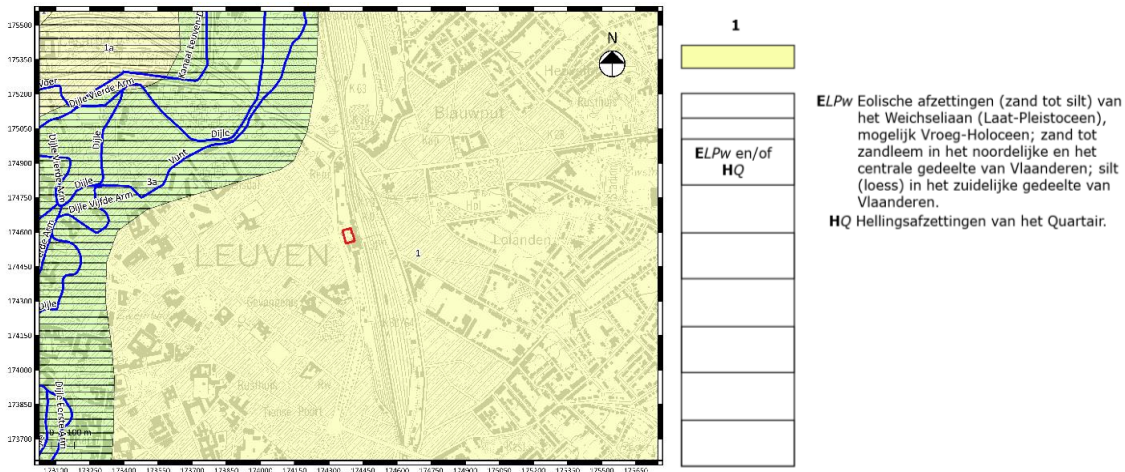


Fig. 2.3: Quartairgeologische kaart met situering van het projectgebied en legende.

2.2 Historische schets van Leuven

Het grondgebied van Leuven ligt op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van Laag-België in het noorden, de heuvels van het Hageland in het oosten en het Brabantse leemplateau in het zuiden en het zuidwesten. De Dijle en haar bijrivieren snijden zich diep in het Brabantse plateau in, om vervolgens bij het verlaten van het plateau door de stad te stromen waar zich in de alluviale vlakte een aantal zijarmen en eilanden gevormd hebben. De stad zelf ontwikkelde zich zowel in de alluviale vlakte als op de hoger gelegen verflakkingen van het plateau. Dit uit zich in steile hellingen tussen de beide stadsgedeelten³.

³ Van Uytven 1980: 15-18.

De Dijlevallei vormde een natuurlijke doorgang tussen de heuvels en het plateau en was vanaf Leuven bevaarbaar.

Namen van waterlopen en nederzettingen gaan vaak heel ver terug in de tijd. Volgens Gysseling zou de naam Dijle, oudste vermelding als *Thila* in 1008 teruggaan tot het tweede of eerste millennium voor onze tijdrekening. De oorspronkelijke naam zou opklimmen naar het Indo-europese *Tīrā*, wat “de moerassige” zou betekenen⁴.

De naam van de stad Leuven klimt op tot *Lubaniom*, afgeleid van de persoonsnaam Lubanios (“de geliefde”). In een 11^{de}-eeuwse kopie van de *Annales Vedastini* uit 884 is sprake van *Luvaniam*⁵.

2.2.1 De ijzertijd en Romeinse periode

Van de vroegste geschiedenis van het Leuvense is bijzonder weinig gekend. Tijdens de ijzertijd (650 v.C.-25 n.C.) kende de streek een verspreide bewoning van een eenvoudige landbouwbevolking die zich voornamelijk op de hoogtes langs de Dijlevallei vestigde. Een dergelijke nederzetting is de Kesselberg te Kessel-Lo, een westelijke uitloper van een Hagelandse heuvelrug aan de rand van de Dijlevallei, waar in 1959 opgravingen plaatsvonden van de omheiningwal en -gracht van de aristocratische hoogtenederzetting⁶. Recent werd op deze site ook een studieopdracht uitgevoerd in functie van een archeologische bescherming.

Toch blijft het beeld uit deze periode voor het Leuvense zeer vaag en zijn de vondsten beperkt. Er zijn weliswaar een aantal grafheuvels gekend in het Meerdaalbos, maar nederzettingssporen kwamen tot nu toe amper aan het licht.

In de Romeinse periode bleef de Dijle de grens tussen de Civitas Nerviorum en de Civitas Tungrorum. In deze periode ligt het grondgebied van de latere stad Leuven buiten de grote verbindingswegen van Noord-Gallië die een verbinding beogen van het Rijnland en de Noordzee. De ruggengraat van het wegennet vormt de weg Keulen-Boulogne, die over Tongeren, Bavai en Doornik loopt. Een tweede weg liep via Tongeren, Tienen, Duisburg, Kester en Kortrijk, met een aftakking die vanuit Tienen westwaarts over Leuven en Elewijt loopt. Deze weg zou terug te vinden zijn als ‘Roomse Baan’ te Lovenjoel, als ‘Heirbaan’ te Bierbeek en als ‘Oude Tiense baan’ en ‘Steenstraat’ te Leuven zelf⁷.

Bij de kruising van deze plaatselijke Romeinse weg Elewijt-Tienen met de Dijle zou een baanpost (*mansio*) ontstaan zijn die een attractiepool vormde voor de plaatselijke bevolking om zich te vestigen voor ambachtelijke en commerciële activiteiten⁸.

Bij opgravingen in de Brusselsestraat in de vroege jaren '80 van de 20^{ste} eeuw, met name in het Augustinessenklooster en bij het Sint-Pietersziekenhuis, zijn de tot nu toe oudste bewoningssporen van Leuven ontdekt. Ze zijn ongeveer tussen 70 en 250 n.C. te dateren. Deze vondsten, onder meer bouwmateriaal, een betonvloer en fragmentair aardewerk, kunnen volgens Provoost wijzen op een nederzetting die minstens gedeeltelijk in steen was opgetrokken. IJzerslakken en lokaal aardewerk getuigen van ambachtelijke activiteit⁹.

In de vruchtbare leemstreek rond Leuven bevinden zich sporen van agrarische activiteit, zoals onder meer de villa op het Stenen Kruis te Bierbeek en hebben de Romeinen actief in het landschap

⁴ Van Uytven 1980: 9-10.

⁵ Van Uytven 1980: 10.

⁶ Van Uytven 1980: 33-37. Vandekerchove 1996: 37-38.

⁷ Van Uytven 1980: 39.

⁸ Vandekerchove 1996: 51.

⁹ Provoost 1982: 44. Vandekerckove 1996: 105.

ingegrepen door de aanleg van de *centuriatio*, een oude vorm van percelering. Zowel ten zuidoosten als ten zuidwesten van Leuven zijn hiervan veel sporen bewaard gebleven¹⁰.

2.2.2 De vroege en volle middeleeuwen¹¹

De periode tussen de laat-Romeinse tijd en het einde van de 9^{de} eeuw is eveneens zeer slecht gekend. In de literatuur wordt soms gewag gemaakt van het bestaan van een Merovingische vicus die in de 8^{ste} eeuw door Sint-Hubertus van Luik bezocht zou worden¹². Mogelijk gaat de stichting van de Sint-Pieterskerk tot deze periode terug.

Omstreeks 800 werden de Frankische gebieden door Karel de Grote uitgebreid en geconsolideerd maar na de dood van Karels zoon Lodewijk de Vrome in 840 werd het rijk onder diens drie zonen verdeeld. Midden-Francië, ook wel Lotharingen, naar Lotharius (de zoon van Lodewijk), omvatte hoofdzakelijk de Nederlanden, het oosten van Frankrijk en grote delen van Noord-Italië. In 855 werd dit gebied nogmaals in drie delen opgedeeld. Eén van deze delen, het koninkrijk Lotharingen, omvatte ongeveer de huidige Benelux, het Nederrijngebied en de Elzas-Lotharingen.

Geleidelijk aan verloor het gebied een deel van zijn zelfstandigheid. Reinier Langhals (910-915) erkende beurtelings het gezag van de Duitse en de Franse koning en wendde zich uiteindelijk tot de Duitse koning. Hierdoor werd Lotharingen een deel van het Duitse Rijk. Lotharingen kreeg in 923 de status van hertogdom en in 977 werd het opgesplitst in twee nieuwe hertogdommen, Opper- en Neder-Lotharingen (fig. 2.4).

Omstreeks 870 is Leuven de hoofdplaats van een gelijknamig graafschap dat zich hoofdzakelijk uitstreckte tussen de Dijle en de Demer. In 884 zouden de Noormannen een Karolingische burcht (ten hove) innemen en er hun winterkamp vestigen¹³. In 891 worden de Denen door de Duitse koning Arnulf van Karinthië definitief verslagen. Naar aanleiding van deze veldslag wordt Leuven voor het eerst in geschreven bronnen vermeld. Rond 900 vermeldt abt Regino von Prüm 'Lovon' in zijn 'Chronicon'. De annalen van de abdij van Fulda beschrijven zowel het Noormannenkamp te Leuven als de veldslag van 891. Uit deze annalen kan worden opgemaakt dat het leger van Arnulf de Dijle overstak, waaruit kan worden afgeleid dat het Noormannenkamp zich op de linkeroever van de rivier bevond.

Algemeen wordt aangenomen dat de burcht één van de eerste woonkernen -'Ten Hove'- vormde waarrond de stad zal groeien. De andere kern zou zich op de rechteroever bevinden, op het kruispunt van land- en waterwegen, in het huidige stadscentrum.

¹⁰ Vandekerchove 1996: 42.

¹¹ Voornamelijk Van Uytven 1980 en Vandekerchove 1996.

¹² Lemaire 1971: 216.

¹³ Vandekerchove 1996: 69



Fig. 2.4: De opsplitsing in de hertogdommen Opper- en Neder-Lotharingen.

De eerste gekende graaf van Leuven (zie tabel 2.1) is Lambert I met de Baard (1003-1015), achterkleinzoon van Reinier. Door een geslaagde huwelijkspolitiek wist Lambert I ook het graafschap Brussel (tussen de Dijle en de Zenne) in de Brabantgouw te verwerven. In 1085-1086 werd daar door de Duitse keizer Hendrik IV voor Hendrik III van Leuven in leen een tweede graafschap (tussen de Zenne en de Dender) in de Brabantgouw aan toegevoegd onder de vorm van een landgraafschap. Dit landgraafschap werd in 1183 tot hertogdom verheven.

In 1106 werd het hertogdom Neder-Lotharingen door de Duitse keizer aan Godfried I van Leuven in leen gegeven. Als ambtsleen zat hierin ook het markgraafschap Antwerpen vervat. Nadat in 1190 het hertogschap van Neder-Lotharingen al haar gezag werd ontnomen door de Duitse keizer, mochten de graven van Leuven in ruil voor dit verlies het hertogelijk gezag binnen hun territorium uitoefenen. Zo ontstond het hertogdom Brabant.

Sinds de 11^{de} eeuw ontwikkelde Leuven zich tot een plaats van betekenis. Deze groei hangt samen met de gunstige ligging aan het kruispunt van de handelsroute Boulogne-Brugge-Keulen en de van hieruit bevaarbare Dijle enerzijds en met de opgang en de expansiepolitiek van de Leuvense graven anderzijds.

Lambrecht I met de Baard (ca. 950/977-1015), de eerste erfelijke graaf van Leuven, maakt Leuven immers tot het centrum van zijn feodaal bezit en zijn verblijfplaats. Onder zijn bewind werd een nieuwe burcht gebouwd op 's Hertogeneland, gelegen tussen de twee Dijlearnen. Tevens werd de romaanse Sint-Pieterskerk opgericht.

Godfried I had een duidelijke politiek die erop gericht was te komen tot een beter bestuurbaar kerngebied met een gelijkmatige(re) bevolking en een evenwichtige bedrijvigheid. Leuven speelde in dit alles een centrale rol als hoofdstad van het graafschap. Godfried I besteedde uitgebreid aandacht aan Midden-Brabant om zo de bestaande handels- en bevolkingsconcentraties in het westen en het oosten met elkaar te verbinden. Een middel om de bedrijvigheid te verhogen in deze gebieden was de stichting van nieuwe of de begunstiging van bestaande kloosters¹⁴.

Graven van Leuven en Brussel	
1003-1015	Lambert I met de Baard
1015-1038	Hendrik I
1038-1041	Otto
1041-1054	Lambert II
1054-1079	Hendrik II
1079-1095	Hendrik III
Landgraven van Leuven	
1085-1095	Hendrik III
1095-1139	Godfried I
1139-1142	Godfried II
1142-1190	Godfried III
Hertogen van Brabant	
1183/84-1235	Hendrik I van Brabant
1235-1248	Hendrik II van Brabant
1248-1261	Hendrik III van Brabant
1261-1267	Hendrik IV van Brabant
1267-1294	Jan I van Brabant
1294-1312	Jan II van Brabant
1312-1355	Jan III van Brabant
1355-1406	Johanna van Brabant

Tabel 2.1: Overzicht van de genealogie van de graven van Leuven en hertogen van Brabant tot het begin van de 15^{de} eeuw.

In 1150 zou Leuven het marktprivilege toegekend krijgen en enige tijd later wordt de eerste stenen stadswal rond Leuven opgetrokken. In het centrum, in de buurt van de huidige Oude Markt, ontwikkelde zich een handelswijk, met speciale verkoophuizen of hallen. De voornaamste handelaars en werklieden en de hertogelijke leenmannen verenigden er zich onder de bescherming van de Sint-Pieterskerk. Zij werden de Sint-Pietersmannen genoemd en door een jaarlijkse cijns te betalen werden zij vrije burgers.

¹⁴ Van Uytven 1980: 55-57.

De Leuvense handel zou gaandeweg het lokale niveau overstijgen en werd ingeschakeld in de grote handelsstromen die sinds de 11^{de} eeuw West-Europa doorkruisten. De wolproductie neemt een hoge vlucht in de tweede helft van de 13^{de} eeuw. Leuvense kooplieden kochten de grondstof in Engeland en voerden de afgewerkte producten uit naar Engeland, Frankrijk, het Heilig Roomse rijk en het Duitse hinterland¹⁵. De bloei zou tot ongeveer het midden van de 14^{de} eeuw duren.

2.2.3 De late middeleeuwen en nieuwe tijd¹⁶

De burcht op 's Hertogeneland wordt in de 13^{de} eeuw door de hertogen van Brabant (Hendrik I) een tweede maal verplaatst, ditmaal naar de Keizersberg.

Een tweede ringmuur (1356) omsluit een veel groter gebied, dat nooit volledig volgebouwd geraakt en dat wordt ingenomen door industriële vestigingen en door landbouwuitbatingen, waaronder de wijncultuur. Op het einde van de 14^{de} eeuw bereikt de Brabantse hoofdstad haar definitieve ontwikkeling.

Met de troonsbestijging van hertog Jan I (1268-1294) is de rol van Leuven als hertogelijke residentie uitgespeeld ten voordele van Brussel. Door de stichting van de universiteit in 1425 wint de stad opnieuw aan prestige. Theoretisch bezit Leuven nog een zekere voorrang in Brabant, aangezien de officiële installatie van de Brabantse hertog nog steeds hier plaatsvindt.

De zone van de huidige Grote Markt zou in de loop van de 15^{de} eeuw aangelegd worden. Naast het vervangen van de romaanse Sint-Pieterskerk door een gotische, werden ook het stadhuis en het Tafelrond in gotische stijl opgetrokken.

Het laatste kwart van de vijftiende eeuw zou voor Leuven nefast zijn. De politieke macht van Leuven krijgt de doodsteek in 1489, met de overwinning van de Bourgondische Hertog Maximiliaan van Oostenrijk op de opstandige Vlaamse en Zuid-Brabantse steden. Vanaf nu wordt de leiding gedragen door Brussel en Antwerpen en vooral door de hoge adel.

Met de blijde inkomst van Filips de Schone te Leuven begint voor de stad een periode van herstel. Zij zal haar vroegere grootheid echter nooit evenaren.

Ook de 16^{de} eeuw was een periode van economisch verval. De 17^{de} eeuw is een periode van stagnatie. De 18^{de} eeuw wordt niet enkel gekenmerkt door de bouw van universitaire gebouwen, abdijen en kloosters, maar ook door de vernieuwing van de economische infrastructuur met de aanleg van een steenwegennet en het kanaal Leuven-Dijle (de Leuvense Vaart).

Het uitzicht van de stad zou vooral beginnen te veranderen in de tweede helft van de 19^{de} eeuw. De eerste spoorverbindingen zagen het licht. Het stadsbestuur zou tussenkomen in de urbanistische ontwikkeling van de stad en een eigen architect aanstellen, François-Henri Laenen (1801-1849).

In 1914 bij het begin van de Eerste Wereldoorlog werd Leuven zwaar beschadigd door brandstichting door de Duitse troepen. Een groot deel van het stadscentrum, met o.m. de Oude Markt, de Sint-Pieterskerk en de Stationsstraat (de huidige Bondgenotenlaan) werden verwoest.

De bombardementen van de Geallieerden tijdens de Tweede Wereldoorlog in 1944 richtten andermaal veel schade aan.

¹⁵ Van Buyten e.a. 1975: 19.

¹⁶ Voornamelijk Van Uytven 1980, Van Uytven 1998 en Vandekerchove 1996.

2.3 Het Martelarenplein en haar omgeving¹⁷

Het projectgebied ligt in de zuidoosthoek van het Martelarenplein, aan de noordoostelijke stadsrand en net binnen de zone die door Onroerend Erfgoed afgebakend werd als historische stadskern van Leuven¹⁸. In het midden van de 14^{de} eeuw (ca. 1357-1363) wordt een tweede omwalling rond Leuven gebouwd om de nieuwe stadsuitbreidingen te kunnen omsluiten. Het betreft een verhoogde berm met daarop een stenen muur. De omwalling beschikt over acht poorten en toegangswegen die tot het centrum leiden. Aan de binnenzijde van de omwalling loopt een weg. Aan de buitenzijde van de omwalling loopt een gracht met ernaast eveneens een weg. Twee tekeningen uit de *Leuvense Prentenatlas* geven een impressie van hoe de omwalling er vermoedelijk moet uitgezien hebben (fig. 2.5)¹⁹.

Tot voor de afbraak van de 14^{de}-eeuwse stadsomwalling in de late 18^{de} eeuw bevindt het onderzoeksgebied zich ter hoogte van de omwalling tussen twee toegangspoorten naar de stad: de Diestsepoort in het noorden en de Tiensepoort in het zuiden.

Volgens Van Even had de gracht een breedte van *100 voet* en was deze nog breder op de hogergelegen delen²⁰. De weg aan de binnenzijde van de omwalling is volgens Van Even *20 voet* breed, deze aan de buitenzijde naast de gracht *25 voet* breed. Deze laatste weg zou door het drukke verkeer sterk geërodeerd zijn geweest en in 1777 opnieuw hersteld naar haar oorspronkelijke grootte.

Ter hoogte van de Diestsepoort zou volgens Van Even²¹ de gracht met water gevuld zijn. Later wordt de gracht aan de Diestsepoort bij herstellingswerken drooggelegd. Op de kaart van van Deventer (fig. 2.6) is de gracht ten noorden van de Diestsepoort met water gevuld; ten zuiden ervan lijkt een droge gracht afgebeeld te zijn.

Met de decreten van 1781 en 1805, uitgevaardigd door Jozef II en Napoleon I, start een periode van geleidelijke ontmanteling van de 14^{de}-eeuwse Leuvense stadsvesten²². In 1822 wordt het gebied tussen de Diestsepoort en de Tiensepoort genivelleerd en beplant met dubbele bomenrijen. De Diestse stadspoort wordt in 1819 omgevormd tot een gevangenis en blijft nog tot 1872 overeind.

In de 19^{de} eeuw ondergaat het Leuvense stadslandschap een aantal ingrijpende veranderingen. Het nieuwe stratenplan van architect F. Laenen dat tussen 1836 en 1839 ontwikkeld werd in het oostelijke en westelijke gedeelte van de stad en het besluit om Leuven op te nemen in het spoortraject Antwerpen-Keulen veranderen in grote mate het oostelijke deel van de stad²³. Het station en de spoorweg worden aangelegd buiten het originele omwallingstracé. Aan het stationsgebouw wordt ook een voorplein aangelegd (*Stationsplein*). Het aanleggen van dit plein genoodzaakte echter het verleggen van het tracé van de vesten. Door de proportie van deze werken staat de overheid in voor het rechtekken van het tracé en in ruil staat stad Leuven een deel van de gronden van de spoorwegaanleg en het plein af.

Het projectgebied bevindt zich door haar ligging buiten het originele murenstracé, wettelijk op het grondgebied van Kessel-Lo. In 1886 wordt met een proces verbaal een grenscorrectie uitgevoerd dat

¹⁷ Voornamelijk Van Even, 1895: 120-140 en Modelaers & Verloove, 2009.

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140040>

¹⁹ Cockx en Huybens 2003: 210-211.

²⁰ Van Even, 1895: 124

²¹ Van Even, 1895: 140

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125354>

²³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125354>

het projectgebied weer bij het Leuvense grensgebied betreft. Om het octrooirecht te vrijwaren wordt het plein dan ook gebouwd als relatief gesloten rechthoek die in de as aansluit aan de wijde *Statiestraat* (de huidige Bondgenotenlaan). De hoeken van het plein worden in het zuiden begrensd door een octrooipaviljoen en in het noorden door een postgebouw.

Het plein wordt aangelegd als neoclassicistisch geheel omringd door eenheidsbebouwing. De panden rondom het plein worden, door hun ligging aan het station, vooral uitgebaat als hotels, drankhuis, kleinhandelszaken etc. In 1876 wordt centraal op het plein een standbeeld ter ere van Sylvain Van de Weyer de Weyer (1802-1874, een grondlegger van de Belgische Staat) opgetrokken. Ook het stationsgebouw wordt gedurende deze periode omgevormd naar wat nu het huidige station van Leuven is. Later wordt ook het plein heraangelegd als *een ruime square met plantsoen eindigend op een halfcirkelvormige uitleg rondom de stenen sokkel van het standbeeld, omringd door een gietijzeren hek, acht twee-armige gaslantaarns en een breed voetpad*²⁴. In de loop van de 20^{ste} eeuw worden nog verfraaiingswerken uitgevoerd en een tramtracé aangelegd.

De gebeurtenissen van de eerste wereldoorlog hebben een groot deel van de omliggende omgeving verwoest. Het merendeel van de huizen rondom het stationsplein zijn volledig afgebrand. Vanaf 1916 wordt er ingezet op een massale wederopbouw van de panden. Later, in 1919, krijgt ter nagedachtenis van de burgerslachtoffers van de oorlog het stationsplein de nieuwe benaming *Martelarenplein*. In 1923 wordt het standbeeld van Van de Weyer weggehaald om plaats te maken voor een herdenkingsmonument ter nagedachtenis van de terechtstellingen in augustus 1914.

Vanaf de 20^{ste} eeuw ondergaat het plein nog een aantal structurele ingrepen. Het plein wordt aanzienlijk verkleind om ruimte vrij te maken voor verkeer. Ook het karakter van het Martelarenplein verandert van een typisch 19^{de}-eeuws open plein naar een plein dat opgedeeld is tussen het stationsplein met haar druk verkeerspunt en perronhaltes voor busvervoer en de twee rijstrook brede verkeersbaan van de ringboulevard en zijdelingse parkeerzones.



²⁴ Modelaers & Verloove, 2009.



Fig. 2.5: Twee impressies van de buitenzijde van de Diestsepoort (uit: Cockx en Huybens 2003: 210-211).

2.3.1 Cartografische bronnen

Verscheidende historische kaarten brengen de urbane ontwikkeling en lokale bewoningsgeschiedenis van Leuven in beeld:

- Jacob van Deventer 1560-1565
- Guicciardini 1582
- Hogenberg 1583
- De Wit 1698
- Villaret 1745-1748
- Ferraris 1771-1778
- Plan van Leuven en haar grondgebied 1786
- Kadasterkaart 1813
- Kadasterkaart 1830
- Vandermaelen 1846-1854

Op de oudste beschikbare kaart, de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1560), is ter hoogte van het projectgebied de omwalling, de aanpalende weg ten westen ervan en de aanpalende gracht aan de buitenzijde ten oosten ervan afgebeeld (fig. 2.6). Ten oosten van de gracht loopt een weg, met ten oosten daarvan een braakliggend gedeelte.

Deze toestand is identiek afgebeeld op de kaarten van Guicciardini, Hogenberg en De Wit (fig. 2.7 t.e.m. 2.9). Het braakliggende gedeelte ten oosten van de weg is op de kaart van De Wit duidelijk in gebruik genomen als landbouwgrond.

Op de Ferrariskaart (fig. 2.11) is een gelijkaardige situatie te zien als op de kaart van De Wit. Op de kaart van Villaret, iets ouder dan de Ferrariskaart, is een lusvormige uitstulping (een ravelijn?) (vrij wazig) afgebeeld ongeveer aansluitend op een veldweg buiten de omwalling (fig. 2.10). Deze

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

uitstulping, ten zuidoosten van het projectgebied, wordt enkel op de kaart van Villaret en niet op de oudere kaart van Dewit en niet op de recentere kaart van Ferraris afgebeeld.

Een plan van Leuven uit 1786 en de kadasterkaart uit 1813 zijn zeer schematisch getekend en geven eenzelfde weergave van het projectgebied met de muur en de geschetste gracht ten oosten ervan (fig. 2.12 en fig. 2.13).

Op de kadasterkaart uit 1830 en op de Vandermaelenkaart (1846-1854) verschijnt voor het eerst het Martelarenplein in haar vroege vorm en het station van Leuven (fig. 2.14 en 2.15). Het plein is een open plein met een rechthoekig patroon. Het stratenpatroon rond het onderzoeksgebied is eveneens gewijzigd met de aanleg van de huidige Bondgenotenlaan tussen het huidige Rector de Somerplein en het Martelarenplein. Het deel binnen de stadsmuur is algemeen gezien verder verstedelijkt in vergelijking met de weergave op de Ferrariskaart. Het landelijk karakter buiten de stadsmuren blijft grotendeels behouden, wel verschijnen er een aantal nieuwe woningen en wegen.

Op luchtfoto's uit 1971, 200 en 2012 is te zien dat het onderzochte gebied nu volledig geïntegreerd is in de stad en dat het oostelijke gedeelte nu volgebouwd is (fig. 2.16 t.e.m. 2.18). Het plein heeft nog altijd haar rechthoekig karakter behouden. Op de foto van 2000 is het busgebouw reeds aanwezig, op de foto van 2012 de ondergrondse parking onder het noordelijk deel van het Martelarenplein en het overkapt perron.

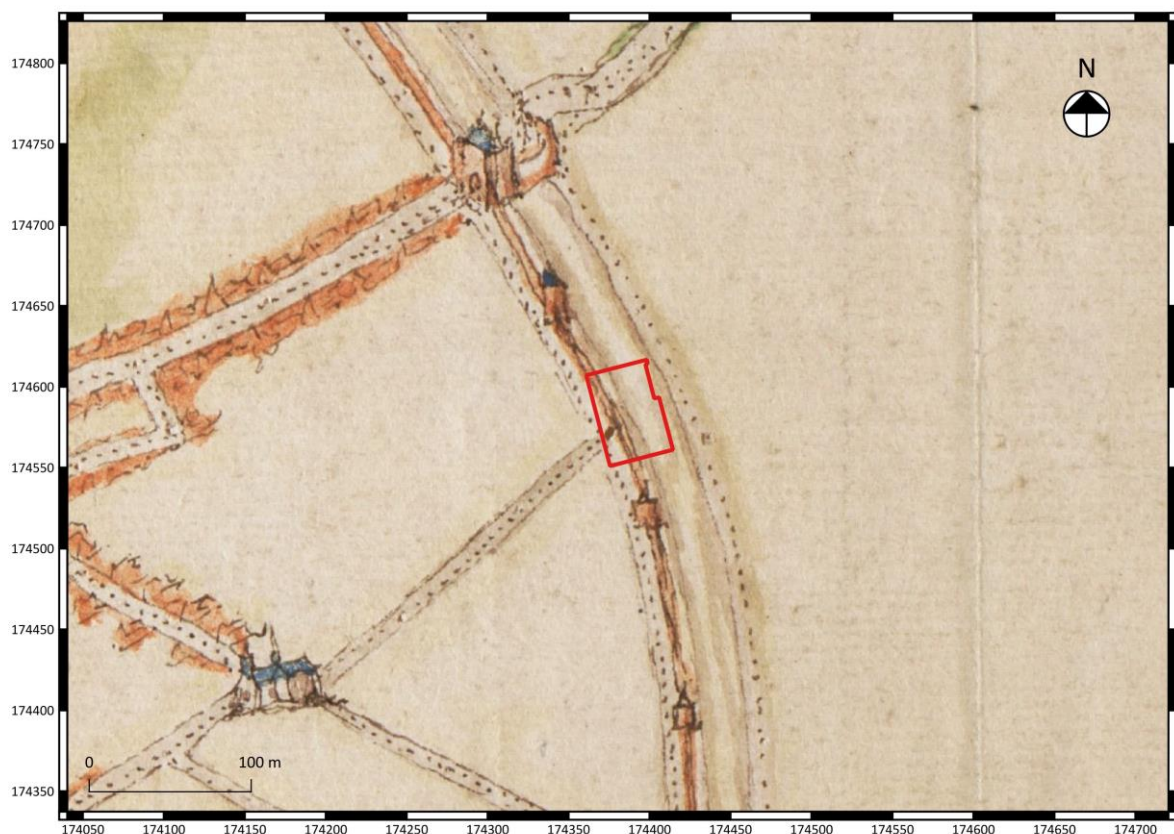


Fig. 2.6: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het projectgebied.

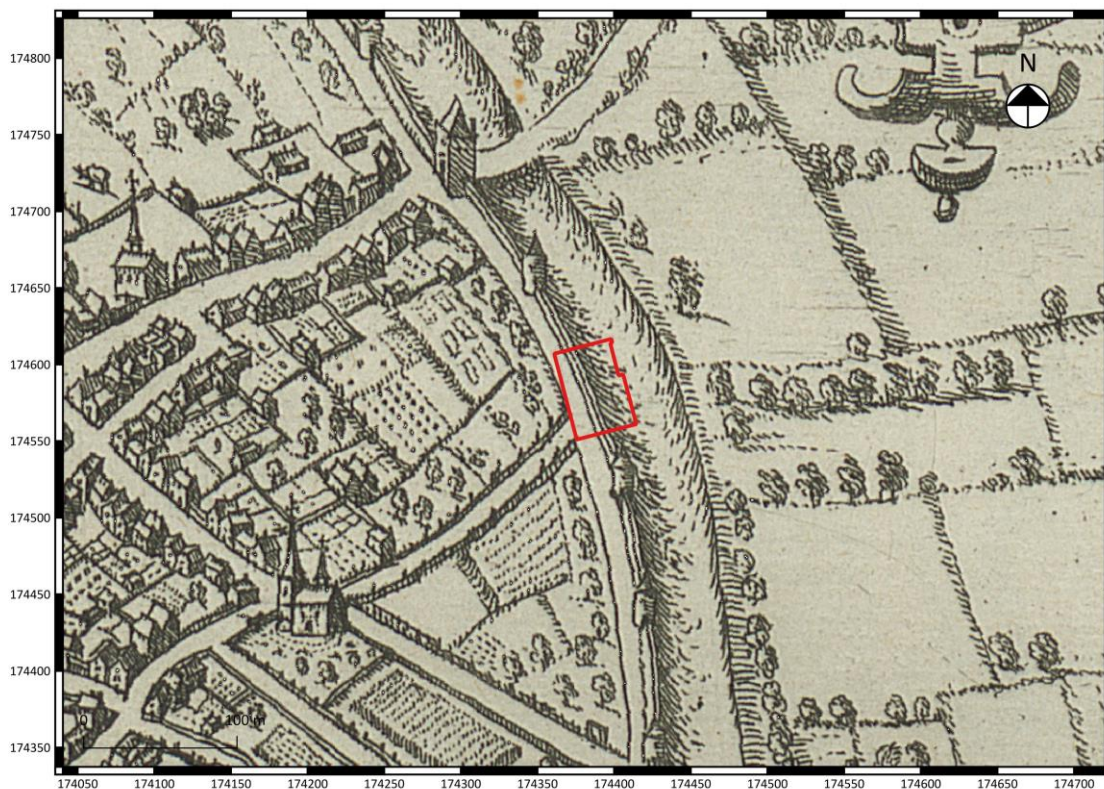


Fig. 2.7: Kaart van Guicciardini met aanduiding van het projectgebied.

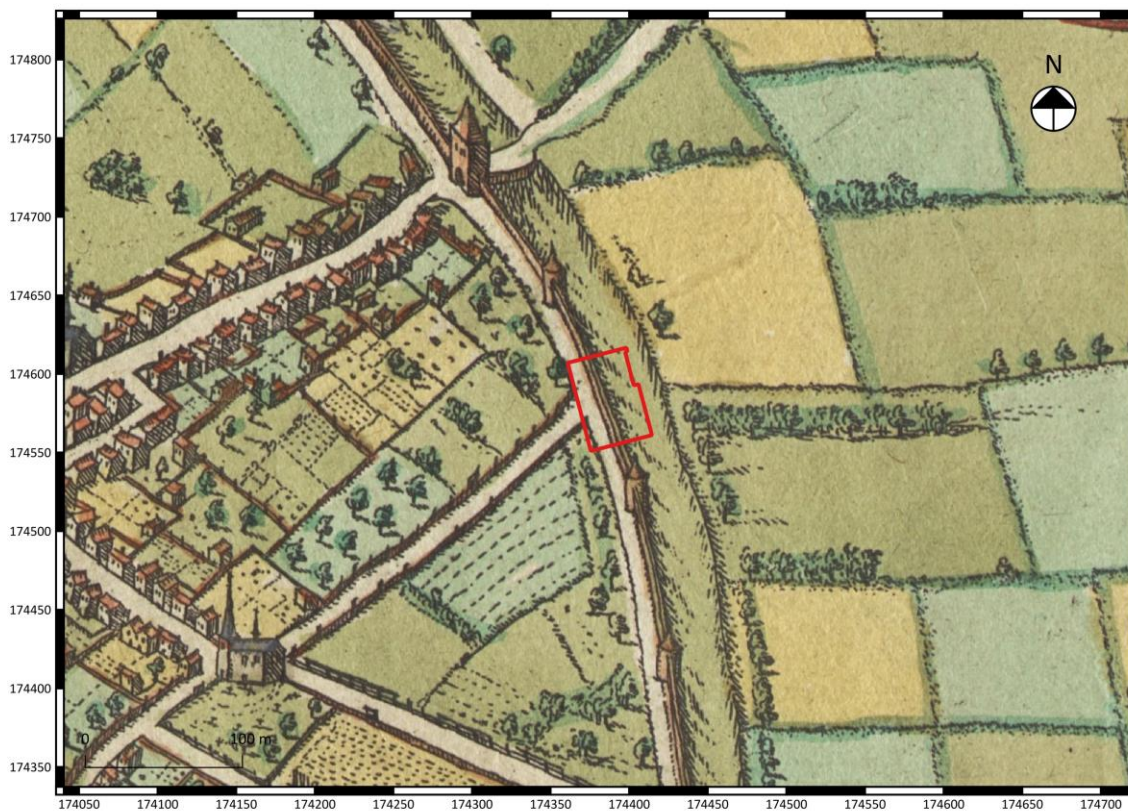


Fig. 2.8: Kaart van Hogenberg met aanduiding van het projectgebied.

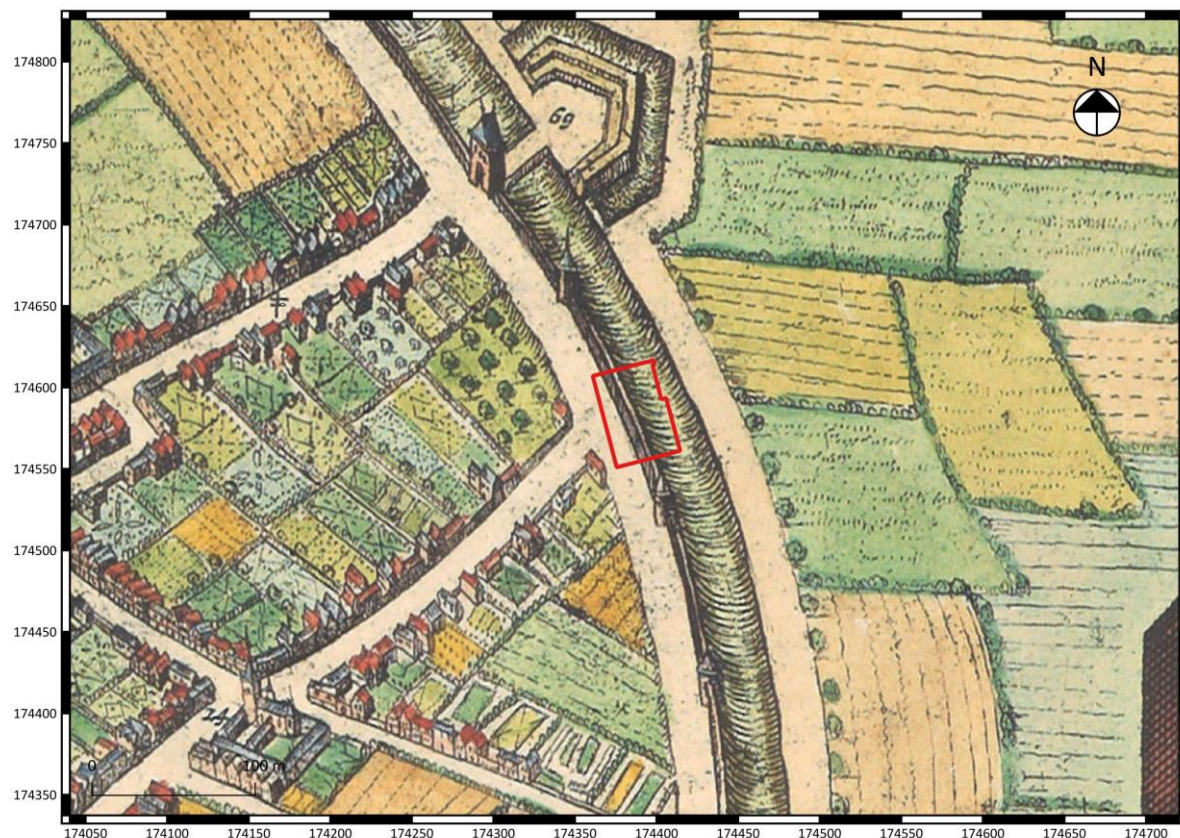


Fig. 2.9: Kaart van de Wit met aanduiding van het projectgebied

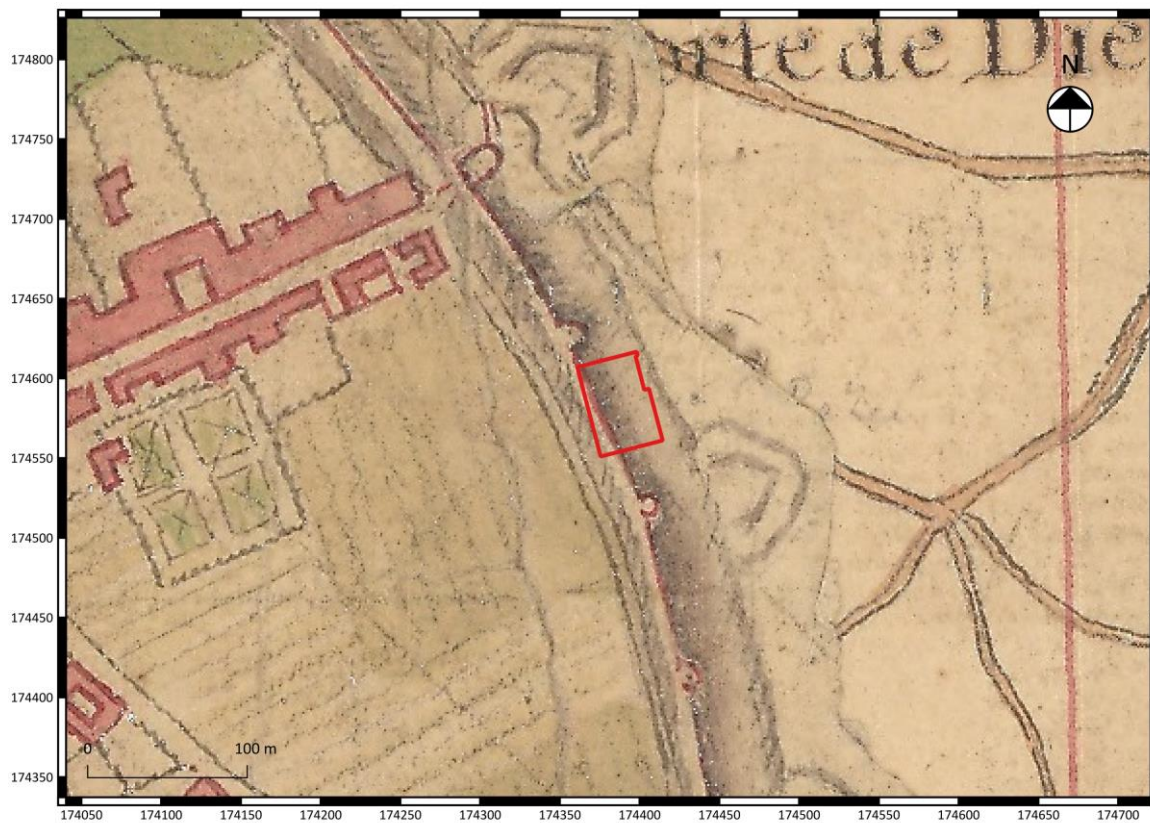


Fig. 2.10: Uittreksel uit de kaart van Villaret met aanduiding van het projectgebied

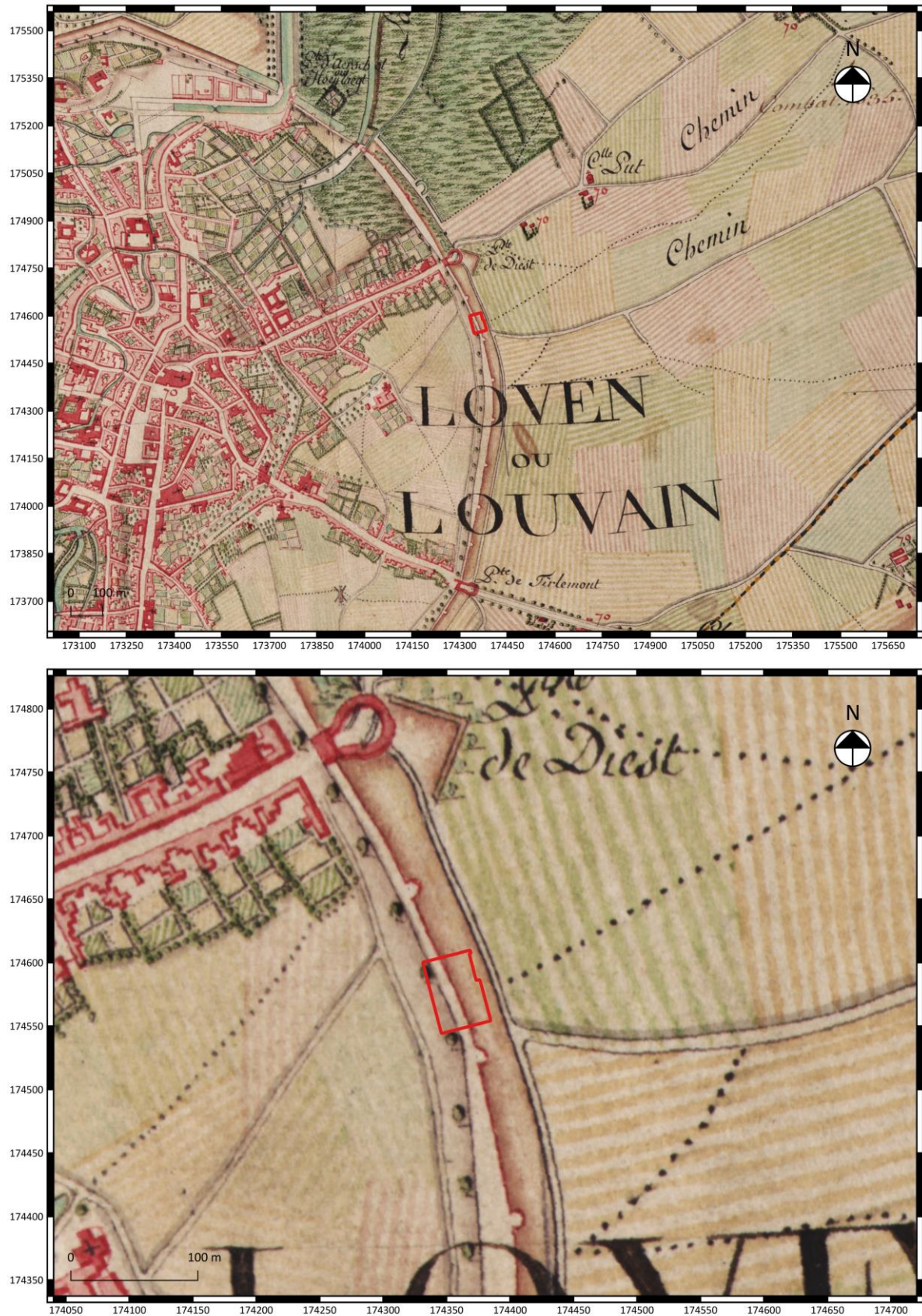


Fig. 2.11: Uittreksel en detail uit de Ferrariskaart.



Fig. 2.12: Uittreksel uit een plan van Leuven en omgeving met aanduiding van het projectgebied.



Fig. 2.13: Uittreksel uit de kadasterkaart van 1813 met aanduiding van het projectgebied.

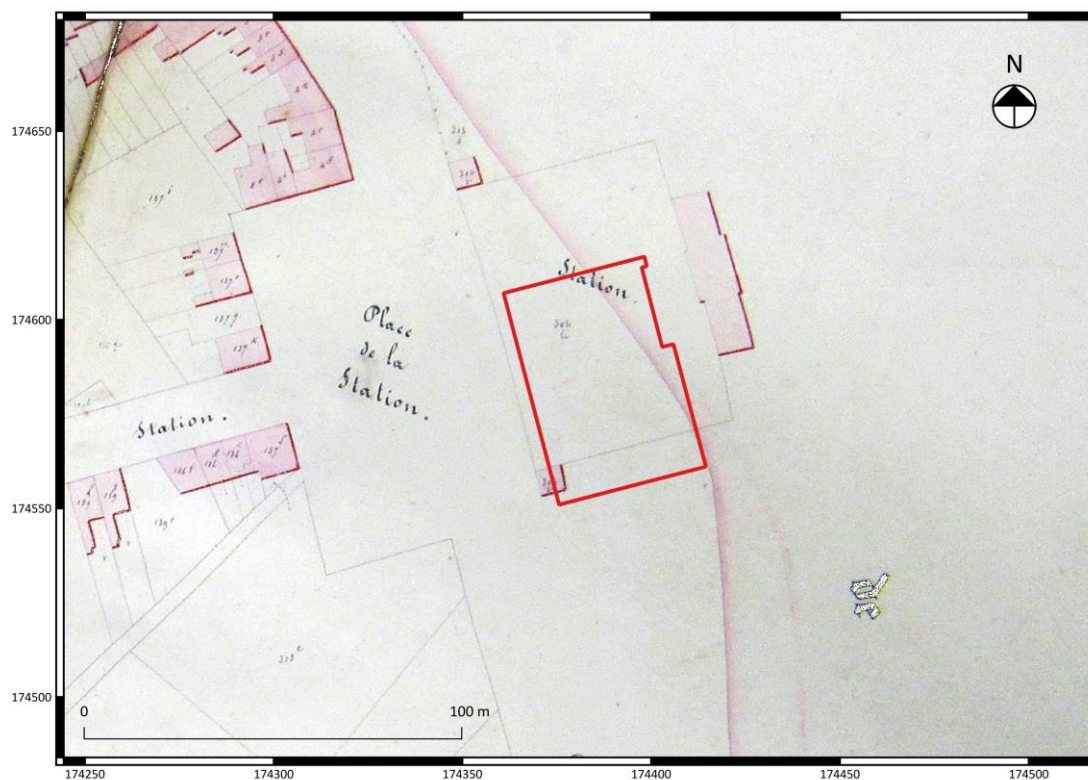


Fig. 2.14: Uittreksel uit de kadastrale kaart van 1830 met aanduiding van het projectgebied.

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven



Fig. 2.15: Uittreksel en detail uit de Vandermaelenkaart.

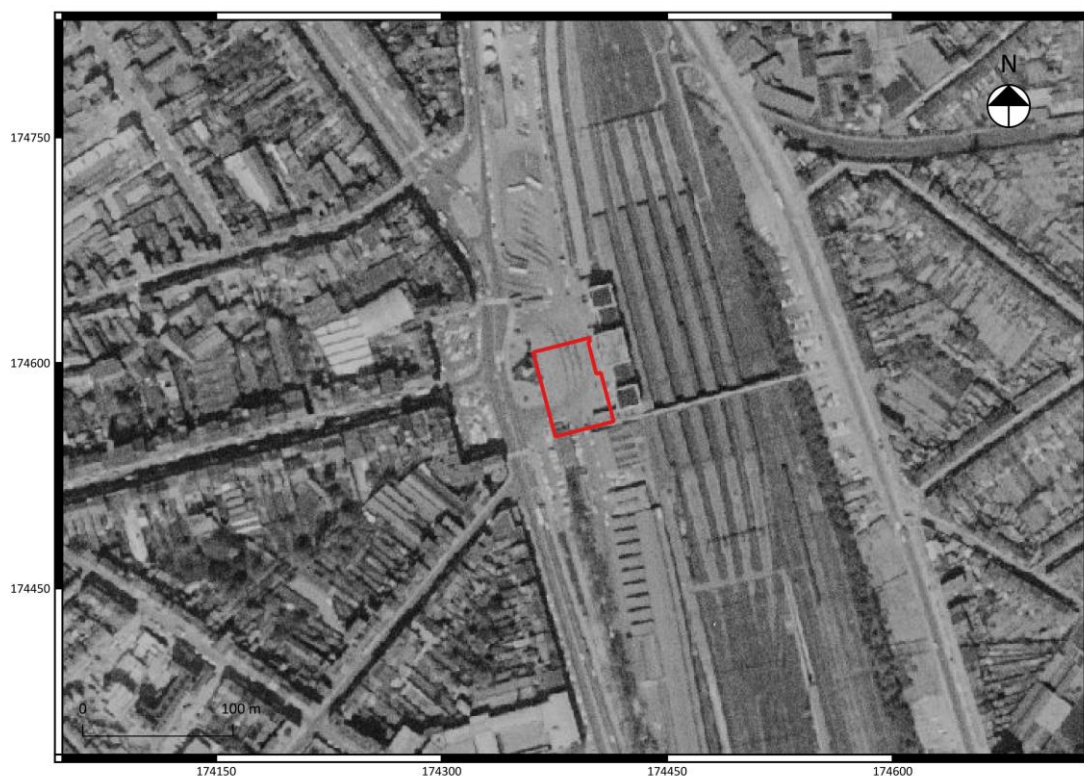


Fig. 2.16: Luchtfoto uit 1971 met situering van het projectgebied.



Fig. 2.17: Luchtfoto uit 2000 met situering van het projectgebied.

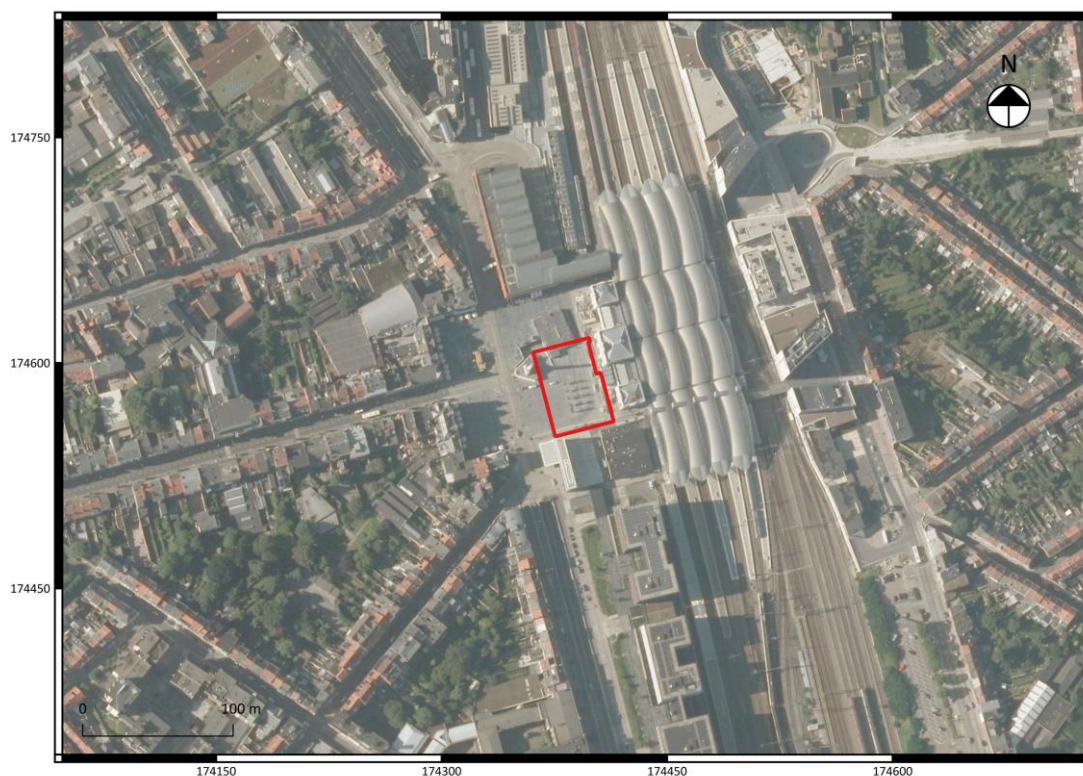


Fig. 2.18: Luchtfoto uit 2012 met situering van het projectgebied.

2.3.2 De Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI)²⁵ zijn in de omgeving van het projectgebied verschillende archeologisch gekende waarden en historische relictten opgenomen (fig. 2.19). Het projectgebied ligt in de zone van de tweede stadsomwalling (CAI 207249), net ten oosten van de stadsmuur. Locatie CAI 833 is de situering van de eerste stadsomwalling van Leuven.

Net ten noorden van het projectgebied zijn resten gevonden van de binnen- en buitenpoort van de voormalige Diestsepoort (CAI 162434²⁶ en CAI 162435²⁷) (fig. 2.20). Locatie CAI 162436 betreft een donkere, 3 à 4 meter brede en NO-ZW-georiënteerde verkleuring die als een mogelijke gracht geïnterpreteerd wordt²⁸.

De volgende CAI-locaties bevinden zich tevens in de nabijheid van het projectgebied:

- CAI 165085 en 165086: Bunkers die deel uitmaakt van de KW-linie
- CAI 150220: een concentratie 16^{de}-eeuwse scherven bij een verbouwing²⁹
- CAI 150670: voormalig , 18^{de}-eeuws klooster van de Clarissen³⁰

²⁵ <https://cai.onroerendergoed.be>

²⁶ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/162434%20>

²⁷ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/162435> en Vandekerchove 2003 :709

²⁸ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/162436> en Vandekerchove 2003 :709

²⁹ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/150220>

³⁰ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/150670>

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

- CAI 150766: voormalige Sint-Michielskerk³¹
- CAI 158771: gracht van de eerste stadsmuur³²

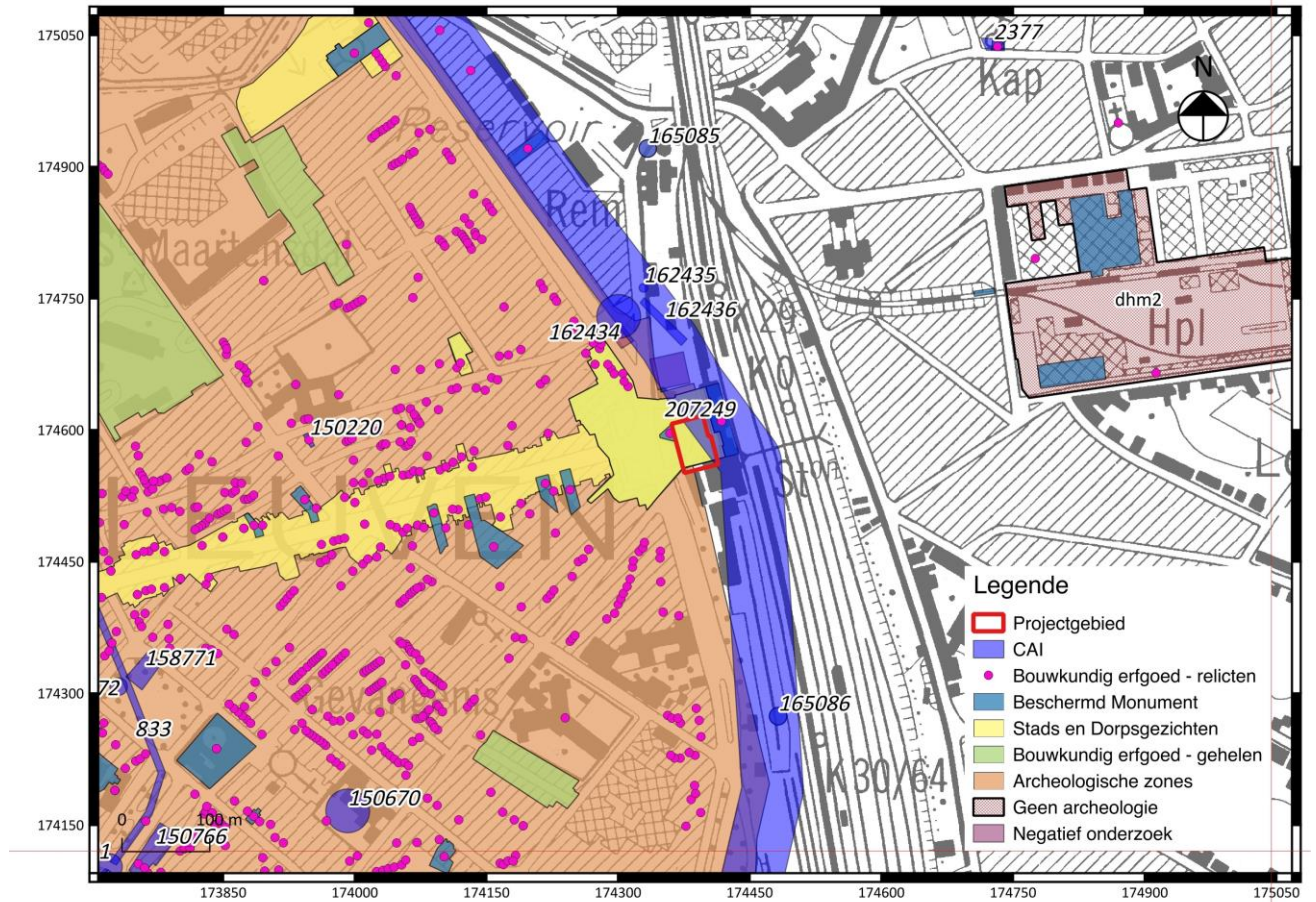


Fig. 2.19: Uittreksel en detail uit de CAI met aanduiding van het projectgebied.

³¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/150766>

³² <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/158771>

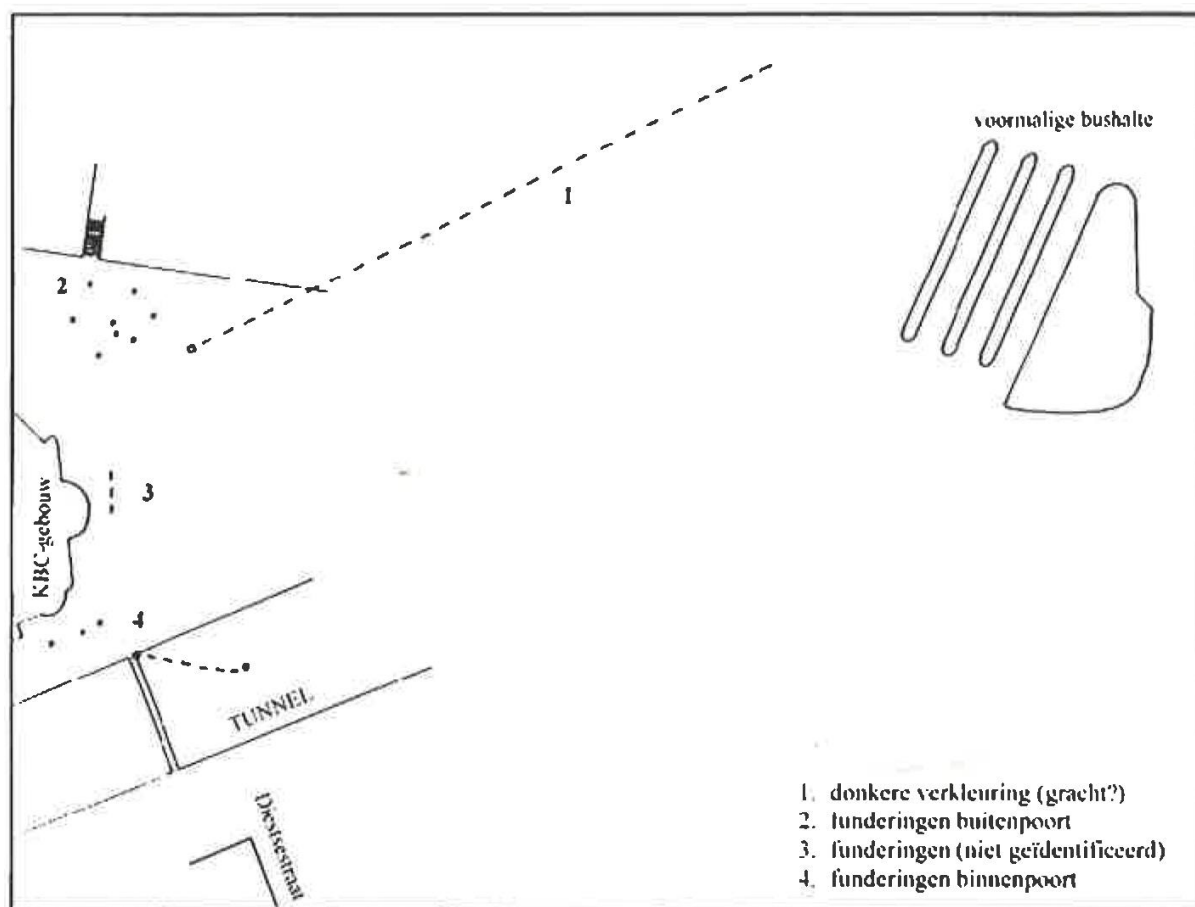


Fig. 2.20: Schets van de archeologische vaststellingen bij de werkzaamheden in 1998-1999 (Uit : Vandekerchove 2003:709).

Hoofdstuk 3 Werkwijze en analyse

Peter Janssens en Vanessa Vander Ginst

In samenspraak met alle betrokken partijen en rekening houdend met de ondergrondse nutsleidingen werd vooraf vastgelegd om 15 mechanische boringen uit te zetten op 1 lijn vanaf de trappen aan de ingang van het station tot aan het herdenkingsmonument (fig. 3.1 t.e.m. 3.3). Om de hinder aan de busrijstrook naast het stationsgebouw tot één, vooraf te bepalen dag te beperken, werd met de boringen op deze plaats aangevat op 12 september 2016. De boringen werden genummerd van 1 t.e.m. 15 te beginnen van het stationsgebouw in de richting van het herdenkingsmonument.

Op maandag 12 en dinsdag 13 september 2016 werden 14 boringen effectief uitgevoerd op het Martelarenplein te Leuven. Doel was het nemen van (quasi-)ongeroerde bodemstalen om zo de eventuele aanwezigheid en ligging van de vroegere stadsgracht vast te stellen.

Boring 13 werd (in overleg met Onroerend Erfgoed) uiteindelijk niet gezet omwille van de aanwezigheid van een ondergrondse leiding (diameter 1 m) en omdat in de overige boringen geen archeologisch relevante lagen werden aangetroffen.

De boringen werden uitgevoerd met de Geoprobe® *liner*-techniek. Daarbij worden met een slaghamer stalen boorbuizen de ondergrond ingehamerd.



De boorbuizen zijn hol (buitendiameter 82,6 mm, binnendiameter 66,7 mm) zodat de doorboorde grond in de onderste boorbuis indringt.

Daar wordt de grond opgevangen in een doorzichtige PE "liner" die, telkens 1 meter doorboord is, naar boven gehaald wordt. De volle liners werden afgezaagd en aan beide uiteinden van een afsluitdop voorzien. Ze werden opgehaald door het archeologisch bureau voor verdere visuele controle.



Boringen 1 t.e.m. 9 werden doorgezets tot een diepte van 4 m. De bodemopbouw was telkens:

- tot 10 à 20 cm verharding (betonsteen, kalksteentegel)
- daaronder ongeveer 15 à 25 cm stabilisatiezand met grof grind
- tot ongeveer 3 à 3,5 m goed gesorteerd gelig grof zand (aanvulzand ?) met (op verschillende niveau's) laagjes met keitjes, baksteenresten, betonpuin, etc
- vanaf 3 à 3,5 m middelmatig grof zand, licht glauconiethoudend – geïnterpreteerd als natuurlijke bodem
- over de volledige diepte droog

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

Boringen 10 t.e.m. 12 werden doorgezet tot een diepte van 9 m. De bodemopbouw was telkens:

- tot 4 m zoals hierboven geschetst
- van 4 tot 9 m hetzelfde middelmatig grof, licht glauconiethoudend zand (ietwat meer glauconiethoudend met toenemende diepte)
- in boring 10 werd de grond licht vochtig vanaf 9,5 m; in boringen 11 en 12 was dat vanaf 8 à 8,5 m

Boring 13 werd (in overleg met Onroerend Erfgoed) niet gezet omwille van de aanwezigheid van een ondergrondse leiding (diameter 1 m).

Boringen 14 en 15 werden doorgezet tot een diepte van 8 m. De bodemopbouw was vergelijkbaar met die van de andere diepe boringen met dien verstande dat:

- de bodemweerstand vanaf 6,5 à 7 m dermate sterk opliep dat boren erg moeizaam werd en dieper boren dan 7,8 m vrijwel onmogelijk werd (vandaar dat gestopt werd op 8 m)
- de grond op 8 m nat was (en dus niet vochtig zoals bij boringen 10 -12), wat erop wijst dat daar de grondwatertafel bereikt was

Na uitbouwen van de boorbuizen werden de boorgaten telkens opgevuld met grof zand en Mikolit 300 zwelklei en werden de uitgeboorde beton/tegel-kernen aan het maaiveld terug ingecementeerd.

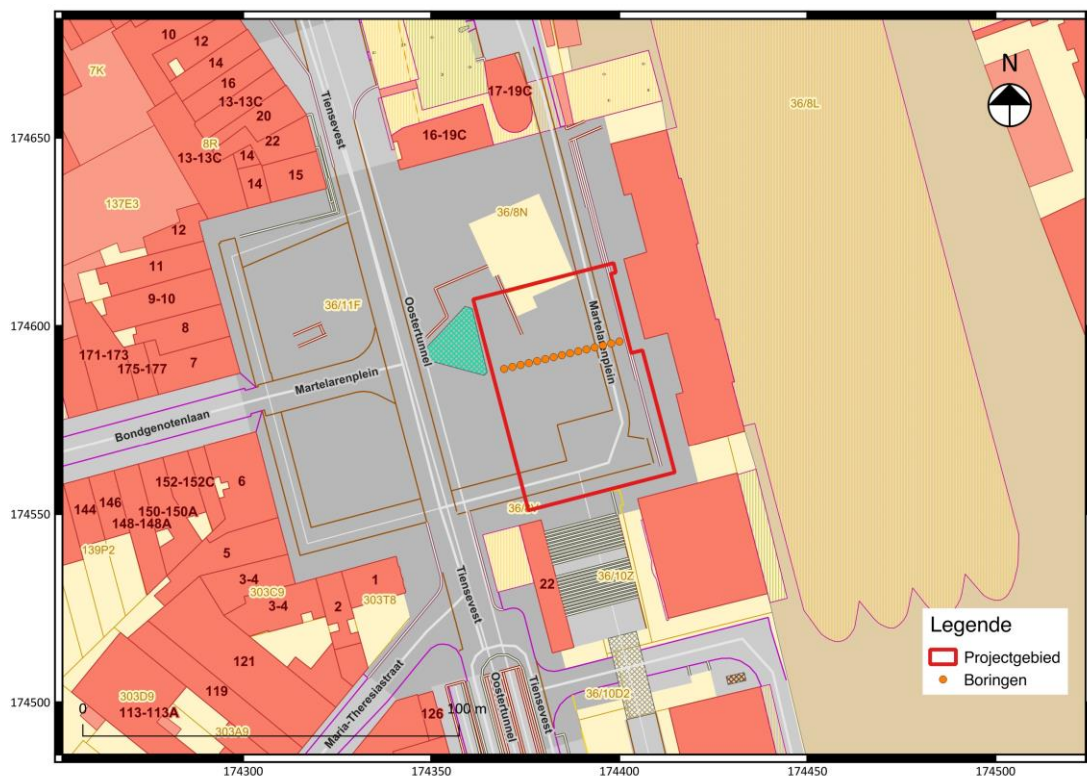


Fig. 3.1: De boringen uitgezet op het kadasterplan van 2016.



Fig. 3.2: De boringen uitgezet op het kadasterplan van 1813.



Fig. 3.3: Werkfoto.

Alle boorstalen werden opgehaald en visueel geïnspecteerd door Studiebureau Archeologie bvba. Een selectie van de boorrijen werd volledig opengemaakt en bekeken (de *liners* werden met behulp van een dremel gehalveerd en het residu werd opgeschoond met een truweel). Er werden vier boorrijen uitgekozen om volledig open te maken. Bij deze selectie werd rekening gehouden met een evenwichtige spreiding van de boorrijen en met de positie die het meest kans heeft om in de gracht te vallen op basis van de gegeorefereerde cartografische bronnen. De boorrijen 2, 5, 9 en 15 werden hiertoe geselecteerd.

Het algemene beeld dat verkregen werd, komt overeen met de bevindingen op het terrein. De lengtes van de respectievelijke opgeboorde *liners* zijn uiteraard wel korter dan de dieptes van de uitgevoerde machinale boringen op het terrein, aangezien de sedimenten meer gecompecteerd zijn.

Boring 2 (rechts op fig. 3.4 en 3.5):

- 0 - ca. 1m : verharding en opbouw
- ca. 1 - 1,80m: grof, groenig zand
- ca. 1,80 - 2,50m: fijner, groenig zand
- ca. 2,50 - 2,60m: bruine laag zandleem
- ca. 2,60 - 2,80m: grof, groenig zand

Boring 5 (links op fig.3.4 en 3.5):

- 0 - ca. 0,7 m: verharding en opbouw
- ca. 0,7 - 1,45m: grof, groenbruin zand met kleine baksteeninclusies
- ca. 1,45 - 1,70 m: bruine laag zandleem
- ca. 1,70 - 2,40m: grof, groengelig zand met betonbrokjes

Boring 9 (fig.3.6):

- 0 - 0,45m: verharding en opbouw
- ca. 0,45 - 0,m: grof, donkergeel en lichtgrijs zand

Boring 15 (fig. 3.7 t.e.m. 3.15):

- 0- ca. 0,3m: verharding en opbouw
- ca. 0,3 - 0,65m: stabilisatiezand met grof grind en o.m. kunststof
- ca. 0,65 - 4,30m: grof, gelig zand
- ca. 4,30 - 6,65m: middelmatig grof, licht glauconiethoudend zand (ietwat meer glauconiethoudend met toenemende diepte)

Er werden geen lagen aangeboord die wijzen op de aanwezigheid van de gracht of van de omwalling of van andere archeologische sporen.

In de boringen werd vrijwel uitsluitend aanvulzand en natuurlijke bodem (wellicht van tertiaire oorsprong) opgeboord. In de boringen is het onderscheid vaak moeilijk te maken tussen de natuurlijke bodem en natuurlijke bodem die allicht bij graafwerken omgescheept werd en weer teruggestort. Zeker in boringen 2 en 5 is er duidelijk een vermenging van de lagen gebeurd, met een relatief dunne laag bruine zandleem met erboven en eronder grof geel of groen zand. In de boring 9 en 15 werd enkel groen en geel zand opgeboord.

Bij een werfcontrole in de bouwput van het nabijgelegen Provinciehuis ten zuiden van het projectgebied werden evenmin sporen van de gracht aangetroffen³³.

Ten noorden van het projectgebied werd bij de werken aan de stationsomgeving in 1998 en 1999 wel een donkere, 3 à 4 meter brede en NO-ZW-georiënteerde verkleuring aangetroffen die als een mogelijke gracht geïnterpreteerd wordt³⁴. Er zijn evenwel geen foto's van dit spoor in het verslag toegevoegd. Er wordt ook niet vermeld of er eventueel een coupe werd aangebracht op dit spoor.



Fig. 3.4: Boring 5 (links) en 2 (rechts): 0-3 en 0-2.

³³ Mondelinge mededeling Hadewijch Degryse

³⁴ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/162436> en Vandekerchove 2003 :709



Fig. 3.5: Boring 5 (links) en 2 (rechts): 2-4.

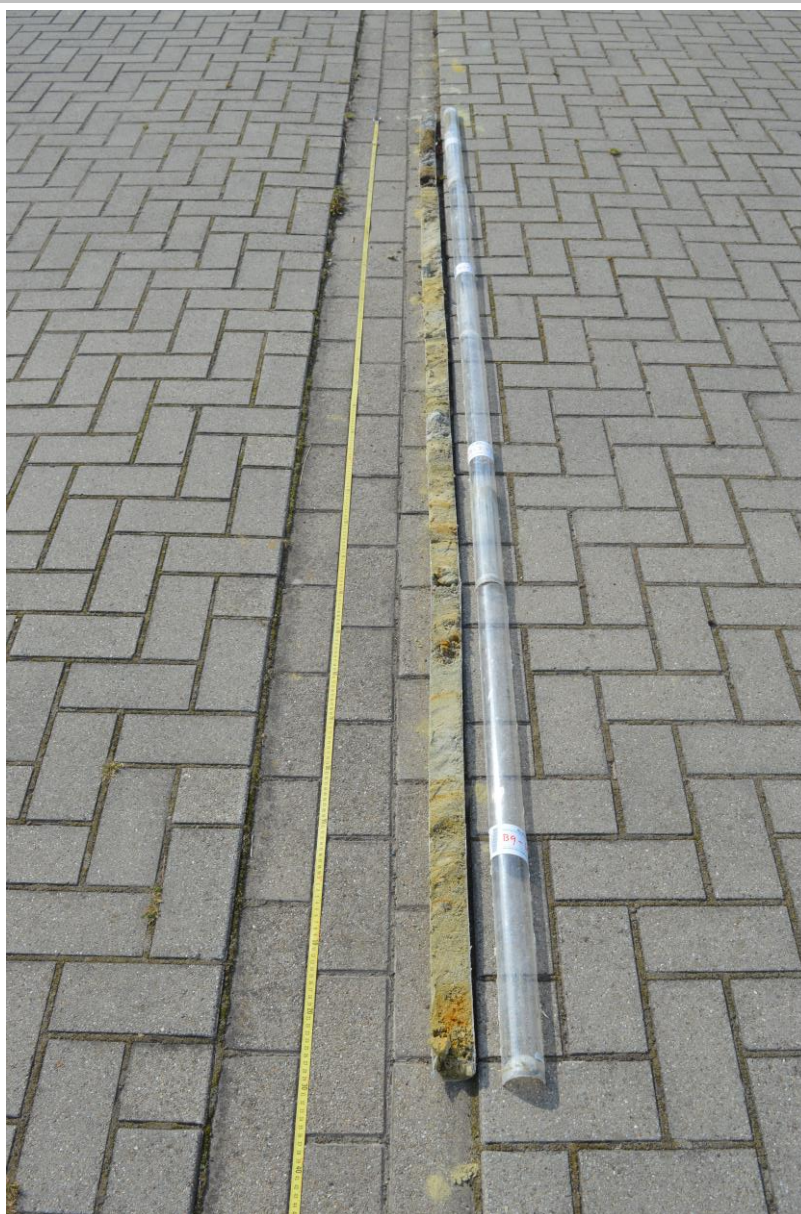


Fig. 3.6: Boring 9: overzicht.



Fig. 3.7: Boring 15: 0-1.



Fig. 3.8: Boring 15: 1-2.



Fig. 3.9: Boring 15: 2-3.



Fig. 3.10: Boring 15: 3-4.



Fig. 3.11: Boring 15: 4-5.



Fig. 3.12: Boring 15: 5-6.

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven



Fig. 3.13 Boring 15: 6-7



Fig. 3.14: Boring 15: 7-8.



Fig. 3.15: Overzicht van boring 15.

Hoofdstuk 4 Synthese

Vanessa Vander Ginst

4.1 Interpretatie en datering

Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal blijkt dat het projectgebied samenvalt met de locatie van de tweede stadsomwalling rond Leuven. Het projectgebied zou deels samenvallen met de weg ten westen van de omwalling, met de omwalling zelf en met de gracht ten oosten van de omwalling. Na de geleidelijke ontmanteling van de stadsmuren op het einde van de 18^{de}-begin 19^{de} eeuw wordt het projectgebied meer geïntegreerd in het stedelijk weefsel, dit vooral door de bouw van het station en een voorplein (het huidige Martelarenplein) op de locatie van het onderzochte perceel en de aanleg van de huidige Bondgenotenlaan.

Bij de aanleg van een ondergrondse fietsenstalling in de zuidoosthoek van het Martelarenplein werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch booronderzoek geadviseerd om de precieze locatie van de stadsomwalling te bepalen en de bewaringstoestand, gelaagdheid en de diepte van de stadsgracht na te gaan. Om de gracht mogelijk te capteren werden 14 mechanische boringen gezet op een lijn vanaf de trappen aan de ingang van het station tot aan het oorlogsmonument. De boringen reikten tot in de natuurlijke bodem.

Er werden geen lagen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van de gracht of van de omwalling of van andere archeologische sporen.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

In het kader van de geplande ondergrondse fietsenstalling op het Martelarenplein werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch booronderzoek geadviseerd om de precieze locatie van de stadsomwalling te bepalen en de bewaringstoestand, gelaagdheid en de diepte van de stadsgracht na te gaan.

Hierbij moeten minimaal de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Hoe was de oude perceelsindeling en situering van de stadsomwalling?

Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal blijkt dat het projectgebied samenvalt met de locatie van de tweede stadsomwalling rond Leuven. Het projectgebied zou deels samenvallen met de weg ten westen van de omwalling, met de omwalling zelf en met de gracht ten oosten van de omwalling.

Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein?

In welke mate is het terrein reeds verstoord?

Er is geen concrete informatie gevonden over mogelijke eerdere verstoringen van het terrein. Er kan echter wel verondersteld worden dat de uitgraving van de bouwput van de reeds aanwezige ondergrondse parking en de aanleg van allerlei nutsvoorzieningen op het Martelarenplein de nodige bodemverstoringen veroorzaakt hebben. In de boringen 2 en 5 zijn duidelijke aanwijzingen voor de vermenging van de lagen, met dunne bruine zandlemlagen met erboven en eronder groen zand, mogelijk van tertiaire oorsprong.

Mechanische boringen op het Martelarenplein te Leuven

In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?

De geplande werken betekenen een volledige vernieling van het bodemarchief.

Is er van archeologisch onderzoek of waarneming op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?

Bij de uitgraving van het provinciehuis zou de bodem volledig verstoord geweest zijn. Bij de een donkere, 3 à 4 meter brede en NO-ZW-georiënteerde verkleuring die als een mogelijke gracht geïnterpreteerd wordt.

Zijn er sporen van de stadsomwalling en de stadsgracht op deze locatie aanwezig?

Welke archeologische lagen, looppniveaus, vullingslagen kunnen onderscheiden worden?

Welk archeologisch materiaal bevindt zich in deze lagen?

Wat is de diepte en omvang van de stadsgracht en eventuele andere structuren?

Er werden geen aanwijzingen van de aanwezigheid van de stadsgracht of van de omwalling, noch van andere archeologische structuren aangetroffen in de boringen. Er werd evenmin archeologisch materiaal opgeboord.

Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor eventueel archeologisch onderzoek bij de aanleg van de parkeergarage?

Aangezien er geen aanwijzingen van de aanwezigheid van de stadsgracht, noch van andere archeologische structuren werden aangetroffen in de boringen, worden geen voorstellen voor een mogelijk vervolgonderzoek geformuleerd.

Hoofdstuk 5 Besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Wegens de geplande aanleg van een parking in de zuidoosthoek van het Martelarenplein te Leuven worden eventuele archeologische waarden in de ondergrond bedreigd. Daarom werd een archeologische evaluatie van het terrein uitgevoerd door middel van een booronderzoek. Uit de resultaten van het veldwerk bleek dat er zich geen bedreigde archeologische waarden bevinden binnen de grenzen van het projectgebied. Er werden dan ook geen aanbevelingen geformuleerd voor eventueel verder archeologisch onderzoek.

Bij eventuele vrijgave het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- *het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)*
- *en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011*

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bibliografie

www.inventaris.onroerendergoed.be

www.kbr.be

BAEYENS L. 1959: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Leuven 89 E*, Gent

Cockx E. & Huybens G. (eds.) 2007: *De Leuvense prentenatlas. Zeventiende-eeuwse tekeningen uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Deel 1, Jaarboek van de Geschied- en Oudheidkundige Kring voor Leuven en Omgeving*, Leuven.

Lemaire R. 1971: *Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen. Architectuur: Deel 1. Provincie Brabant, Arrondissement Leuven*, Luik.

MONDELAERS L. & VERLOOVE C. 2009: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie Vlaams-Brabant. Leuven binnenstad. Herinventarisatie. Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. VLB2 (onuitgegeven werkdocument)*.

Provoost A. (red.) 1982: *Het bodemarchief van Oost-Brabant*, Leuven.

Van Buyten e.a. (red.) 1975: *Leuven een stad die groeit. Een gemeenschap bouwt aan haar milieu (tentoonstellingscatalogus)*, Leuven.

Vandekerchove V. 2003 : *De Diestsepoort als bodemarchief. Resultaten van het archeologische onderzoek in 1998 en 1999*, in Cockx en Huybens: *De Leuvense prentenatlas. Zeventiende-eeuwse tekeningen uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel (jaarboek an de geschied-en oudheidkundige kring voor leuven en omgeving, leuven*

Vandekerchove V (red.) 1996: *De archeologische afdeling van het Stedelijke Museum (Vander Kelden-Mertens)*, Leuven.

VAN EVEN E. 1895. *Louvain dans le passé et dans le present*, Leuven.

Van Uytven R. 1980: *Leuven "De beste stad van Brabant". Deel I: De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600. ArcaLovaniensis*, Leuven.

Van Uytven 1998: *Het dagelijks leven in een middeleeuwse stad. Leuven anno 1448*, Leuven.

Archeologienota: De ... aan de ...straat te ...
